

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2014 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie II Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Bogdan Wolski

po rozpoznaniu w dniu 9 grudnia 2014 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa

T A , J F

przeciwko

G O

o ochronę dóbr osobistych

na skutek wniosku powodów o uzupełnienie wyroku

postanawia:

przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu następujące pytanie prawne, czy:

1. art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 637 ze zm.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
2. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) jest zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

a ewentualnie – na wypadek stwierdzenia braku formalnych podstaw do udzielenia odpowiedzi na to pytanie zawarte w pkt. 2. postanowienia – czy:

3. § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
4. § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
5. § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?

UZASADNIENIE

I. Sprawa sądowa.

1. Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie w wyroku z dnia października 2014 r. uwzględnił częściowo powództwo o ochronę dóbr osobistych wytoczone przez T A i J F przeciwko G O W toku procesu obie strony wystąpiły o zasądzenie zwrotu kosztów procesu. W wyroku nie zostało zawarte rozstrzygnięcie o kosztach procesu. Strona pozwana jest reprezentowana w postępowaniu sądowym przez radcę prawnego.

2. Powodowie wystąpili w piśmie procesowym z października 2014 r. o uzupełnienie wyroku poprzez zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu.

II. Zagadnienie konstytucyjne.

1. Wystąpienie przez powodów o uzupełnienie wyroku wydanego w przedmiotowej sprawie o rozstrzygnięcie o kosztach procesu oznacza potrzebę oceny zasadności tego wniosku na gruncie przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.), w tym w szczególności art. 100 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c., a także art. 98 § 3 k.p.c. i wymienionych w nim przepisów odrębnych. Przepisy te, to - w odniesieniu do przedmiotowej sprawy - przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) dalej: rozporządzenie w sprawie opłat za czynności

radcowskie). Oznacza to, że kontroli konstytucyjnej podlega zarówno wymienione rozporządzenie wykonawcze, jak też przepisy upoważniające zawarte w art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 637 ze zm.), stanowiące podstawę normatywną do wydania tego rozporządzenia (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 maja 2002 r., P 1/01). Odnotować w tym miejscu także należy, mając na uwadze fakt, że wniosek o uzupełnienie wyroku został złożony wyłącznie przez jedną ze stron postępowania, że rozstrzygnięcie o kosztach procesu opiera się między innymi na zasadzie koncentracji i przy uwzględnieniu zasady wzajemnej kompensaty tych kosztów w sytuacji częściowego uwzględnienia żądania. Zatem w przedmiotowej sprawie orzeczenie kończące postępowanie w sprawie powinno zawierać postanowienie rozstrzygające kwestię poniesienia kosztów procesu, a wystąpienie przez powodów o uzupełnienie wyroku o tego rodzaju rozstrzygnięcie oznacza, że konieczne staje się odniesienie do wniosków sformułowanych w tym zakresie przez obie strony procesu, gdyż wnioski te nie zostały faktycznie rozpoznane. Stąd odnosząc się do wniosku powodów Sąd będzie obowiązany w istocie także odnieść się do wniosku pozwanego o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu przy uwzględnieniu art. 100 k.p.c. Pozwany jest reprezentowany przez radcę prawnego, co oznacza potrzebę oceny zgodności z Konstytucją przepisów odnoszących się do wynagrodzenia radców prawnych w postępowaniu sądowym.

2. Wobec powyższego Sąd stwierdza, że wymienione przepisy ustawy o radcach prawnych i rozporządzenie wydane na ich podstawie są niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

2.1. Artykuł 92 ust. 1 Konstytucji, stanowi:

Rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.

2.2. Artykuł 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, określa:

Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, o której mowa w ust. 3, lecz nieprzekraczającej sześciokrotności tej stawki, może być uzasadnione rodzajem i zawartością sprawy oraz niezbędnym nakładem pracy radcy prawnego.

Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, określi, w drodze rozporządzenia, stawki minimalne za czynności radców prawnych, o których mowa w ust. 1, mając na względzie rodzaj i zawartość sprawy oraz wymagany nakład pracy radcy prawnego.

2.3. Analiza powyższych przepisów upoważniających wskazuje, iż ustawodawca przyjął na wstępie, że konieczne jest ustalenie w pierwszej kolejności wysokości stawek minimalnych, a więc stawek, które dotyczą treści umów cywilnoprawnych zawieranych przez radcę prawnego z jego klientem, a następnie - w oparciu o te stawki - właściwe miało stać się ustalenie stawek opłat za czynności radcy prawnego

w postępowaniu sądowym. Stąd potwierdzenie wadliwości któregośkolwiek z ustanowionych upoważnień, a więc dotyczącego stawki minimalnej wynagrodzenia lub odnoszącego się do opłat za czynności podejmowane przed sądem, prowadzi do niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji nie tylko ułomnej delegacji, ale także wydanego na jej podstawie rozporządzenia.

2.4. Odnosząc się bezpośrednio do treści przepisów zawierających oceniane upoważnienia Sąd stwierdza, że wytyczne dotyczące określenia wysokości stawek minimalnych zawarte w obowiązujących przepisach, nie spełniają warunku szczegółowości wymaganego art. 92 ust. 1 Konstytucji. Wytyczne ujęte w art. 22⁵ ust. 3 ustawy o radcach prawnych nakładają na Ministra Sprawiedliwości obowiązek uwzględnienia rodzaju i zawłości sprawy oraz wymaganego nakładu pracy radcy prawnego. Wymienione pojęcia mają charakter wyjątkowo ogólnikowy, a usunięcie którejkolwiek z wytycznych nie prowadziłoby w istocie do jakiegokolwiek merytorycznej, istotnej zmiany. Można bowiem stwierdzić, iż tak określone wytyczne mogłyby się w istocie sprowadzać do konieczności uwzględnienia rodzaju sprawy, gdyż zawłość sprawy jest konsekwencją rodzaju sprawy, a od rodzaju sprawy uzależniony jest także wymagany nakład pracy. Można byłoby zamiennie pozostawić wyłącznie potrzebę uwzględnienia zawłości sprawy, gdyż ta niewątpliwie wyływa z rodzaju sprawy i wiąże się z odpowiednim nakładem pracy radcy prawnego. W końcu wytyczne mogłyby nakładać obowiązek uwzględnienia wymaganego nakładu pracy pełnomocnika, bo ten niewątpliwie jest konsekwencją rodzaju i zawłości sprawy. Ustawodawca użył zatem kilku pojęć, których odczytanie nie wprowadza żadnych dodatkowych warunków, przy czym każda z zamiennych i równoważnych w istocie wytycznych ma wyjątkowo

ogólnikowy charakter. Jakakolwiek dowolna zmiana obowiązujących stawek, w tym stawek znajdujących zastosowanie w przedmiotowej sprawie nie doprowadzi do sprzeczności tego rodzaju stawki (normy) z obowiązującymi wytycznymi. . Przykładowo zatem zastąpienie kwoty 360 złotych ujętej w 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych kwotą 36 złotych lub 3600 złotych, czy też 36.000 złotych, nie skutkuje sprzecznością którejkolwiek z tych stawek wynagrodzenia z aktualnie obowiązującymi wytycznymi. Jeżeli zatem hipotetyczne **10.000.** zwiększenie lub zmniejszenie stawki wynagrodzenia, a więc o **1.000.000%**, nie doprowadza do sprzeczności każdej z granicznych (skrajnych) stawek z obowiązującymi wytycznymi, to niewątpliwie taki wynik przeprowadzonego testu potwierdza ogólnikowy charakter wytycznych. Oznacza to, że Minister Sprawiedliwości nie korzystał przy wydaniu ocenianego rozporządzenia z marginesu swobody legislacyjnej, który powinien towarzyszyć stanowieniu aktów prawa wykonawczego, ale z pełnej dowolności, co nie znajduje oparcia na gruncie obowiązującej Konstytucji.

2.5. Potwierdzenie zarzutu dotyczącego niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji przepisów delegacyjnych odnoszących się do stawek minimalnych skutkuje, z uwagi na istniejące powiązanie normatywne, niezgodnością z Konstytucją także przepisów upoważniających dotyczących bezpośrednio kosztów zastępstwa przed organami wymiaru sprawiedliwości, a więc upoważnienia ujętego w art. 22⁵ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. Niezależnie od tego dostrzec należy, że także w tym przepisie powtórzone zostały te same ogólnikowe wytyczne dotyczące wcześniej stawek minimalnych. Z tych też powodów niezgodność art. 22⁵ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych wynika nie tylko

z wadliwości upoważnienia zawartego w art. 22⁵ ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, ale także brzmienia tego upoważnienia.

2.6. Niezgodność z art. 92 ust. 1 Konstytucji przepisów upoważniających prowadzi wprost do sprzeczności ze wskazanym wzorcem konstytucyjnym także rozporządzenia wykonawczego wydanego na ich podstawie, a więc rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

3. Pytania sformułowane w pkt. 3 – 5 postanowienia mają charakter pytań ewentualnych, które staną się aktualne w przypadku odstąpienia przez Trybunał Konstytucyjny od poglądu prawnego wynikającego z przywołanego wyroku z dnia 29 maja 2002 r., (P 1/01), a więc stanowiska co do skuteczności (dopuszczalności) wystąpienia przez Sąd pytający z pytaniem prawnym dotyczącym całego rozporządzenia wykonawczego, a nie wyłącznie poszczególnych przepisów w nim zawartych.

3.1. Zakładając wobec tego możliwość odstąpienia przez Trybunał Konstytucyjny od zaprezentowanego poglądu prawnego i przychylenia się przez Trybunał Konstytucyjny do odmiennego stanowisko wynikającego z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 maja 2003 (P 21/01), Sąd pytający zarzuca nadto, iż § 2 ust. 1 i 2, § 4 ust. 1, § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych, są niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż wydanie tych przepisów nastąpiło w oparciu o blankietowe upoważnienia, co zostało umówione w pkt. 2.4. uzasadnienia. Nadto § 2 ust. 1 i 2 i § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie opłaty za czynności radców prawnych zawierają regulacje wychodzące poza zakres udzielonego upoważnienia, a ich treść mogłaby ewentualnie stanowić raczej część wytycznych lub też element określonego zakresu regulacji wykonawczej. Rozporządzenie miało bowiem

dotyczyć wyłącznie wysokości opłat w poszczególnych sprawach.

4. Przepisy rozporządzenia wymienionego w pkt. 2 postanowienia znajdują zastosowanie w przedmiotowej, co czyni dopuszczalnym wystąpienie z pytaniem prawnym dotyczącym zarówno obowiązujących przepisów upoważniających, jak i rozporządzenia wydanego na ich podstawie lub przepisów zawartych w tym rozporządzeniu.

Na oryginale właściwe podpisy
Zgodność odpisu z oryginałem
poświadczam własnoręcznym podpisem

Protokolant sądowy

Justyna Kowalik